

Средно училище “Димчо Дебелянов” – гр. Белене
5930 гр. Белене, обл. Плевен, ул. ”България” № 56, тел. 0658 / 3 69 46 – директор,
тел. факс 0658 / 3 11 70 – гл. счетоводител, e-mail: dimchod@mail.bg

---

УТВЪРЖДАВАМ:
ДИРЕКТОР: АНЕЛИЯ ГЕНОВА

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

*Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 8 от Закона за
предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия
съвет на проведено заседание №11/12.09.2022 г.*

Въведение

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на СУ „Димчо Дебелянов“ за превенция на ранното напускане на образователната система:

- СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013 – 2020)
- ПЛАН ЗА 2016- 2017 Г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013- 2020)
- СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ЕТНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА (2015 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА (2014 – 2020)
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА
- КОНВЕНЦИЯТА ЗА БОРБА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
- ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ
- НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ
- ЗАКОН ЗА МЛАДЕЖТА
- НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ ДО 2020 Г.
- ОБЛАСТНИ И ОБЩИНСКИ СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ ОТ ОТПАДАНЕ.

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно. Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилията им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни.
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност.
3. Координираните мерки на всички нива.
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в СУ „Димчо Дебелянов“ чрез:

- анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система;
- идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях ;
- планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане.

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.

2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество.

2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

3. Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище :

- създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я;
- завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: самостоятелна, индивидуална, комбинирана и дистанционна;
- участие на преждеременно напусналите училище в курсове за ограмотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;
- популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
- създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
- кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен;
- обучение по предприемачество.

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Икономически причини;
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус;
7. Социално-икономически причини;

- *лошото качество на живот на определени социални слоеве;*
- *ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);*
- *поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;*
- *използване на детето, непосещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа);*

8. Образователни причини:

- *затруднения при усвояване на учебния материал;*
- *слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;*
- *наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;*
- *възможност за обучение в професионална паралелка;*

9. Психологически причини:

- *чувство за неуспех;*
- *отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;*
- *самовъзприемане: „нямах късмет“, „не ми провървя“, усещане за ограничен контрол върху събитията;*

10. Институционални причини.

Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище; недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище .

11. Причини, свързани със здравния статус.

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват и всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

СУ „Димчо Дебелянов“ – Белене е едно от училищата в България, в което няма отпаднали ученици. Ежегодният статистически задълбочен анализ на превантивните дейности, които съпътстват целогодишната работа на училищния колектив показва, че това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- **всеобхватност на дейностите** – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;
- **публичност и прозрачност на цялостната политика** - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;
- **обратна връзка** с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители;
- **приемственост** – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция;
- **Идентифициране на рисковите фактори** – доклад анализ на педагогическия съветник и класните ръководители.

Политиките и мерките, които СУ „Димчо Дебелянов“ предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в СУ „Димчо Дебелянов“, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици от центъра на града; по-ниска самооценка.

Мерки: Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата със специални образователни потребности, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или на двамата родители от страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца – Детска педагогическа стая.

3. *Липса на грижи* от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;

Мерки: Оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата – доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии;

4. *Недостатъчна образованост на родителите* и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи;

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване целодневната форма на организация в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители, педагогически съветник и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. *Чести конфликти между агресивни родители* – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единственото защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/; координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;

- **КВАЛИФИКАЦИЯ** на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането им в педагогически консултант;
- провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците от агресията и насилието в училище;
- провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;
- реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;
- Дейности за усвояването на българския книжовен език и повишаване на грамотността;
- насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование;
- увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение;
- създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
- насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
- индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
- участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;

- други дейности, определени с правилника за дейността на институцията;
  - изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище ;
  - повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна ИНТЕРАКТИВНА СРЕДА – медиен център (ученически сайт, вестниче).
  - поставяне на ученика в АКТИВНА ПОЗИЦИЯ по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;
  - превръщането на училището в ПРИЯТНО И ЖЕЛАНО МЯСТО за учениците чрез използване на ИНОВАТИВНИ педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;
  - извършване на ефективна ДИФЕРЕНЦИРАНА работа с учениците с намалена успеваемост:
  - изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането;
  - провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема-отговоря педагогическият съветник;
  - подготовка на учениците за продължаване на образованието –
- ПРОФЕСИОНАЛНО ОРИЕНТИРАНЕ на учениците, завършващи основно и средно образование, съобразно техните интереси и възможности;
- организиране на среща между учениците от 7, 8, и 12 клас с експерти от регионалната служба по заетостта;
  - осигуряване на професионално консултиране и ориентиране чрез привличане на ЦПО;
  - провеждане ДИСЦИПЛИНАТА на учениците в съответствие с новите обществени реалности.
  - изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес, осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНО-ВЪЗПИТАТЕЛНА РАБОТА, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;
  - извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;

- рисуване на глинени фигури;
- провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
- възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;

ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ и работа с родителската общност „Училище за родители“:

- приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено-икономически условия;
- посещения в помощни училища, домове за сираци и бездомници, домове за възрастни хора;
- организиране на Дарителска кампания;
- утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище с акцент всеки свободен учител да отговаря за отстранените от час ученици;

ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ – лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:

- наркомания, алкохол, тютюнопушене;
- сексуално образование и предпазване от СПИН;
- продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионално-консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /КБППМН/;
- поставянето на приоритет в работата на класните ръководители и формирането на личностни умения у учениците за адекватно **СОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ** в съвременните динамични обществено-икономически условия;

ИЗВЪНКЛАСНИ И ИЗВЪНУЧИЛИЩНИ ДЕЙНОСТИ – /виж сайта на училището/;

Активно участие на УЧЕНИЧЕСКИЯ СЪВЕТ:

- участие при планиране дейността на часа на класа ;
- лекции в час на класа „Деца помагат на деца“;
- създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик;
- организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
- тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене);

Спазване на **Координационния механизъм** за деца в риск.

- включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм;
- формиране на екипи за разработване на дейностите по превенция от отпадане и залагането им в комплексната **ПЛАНИРАЩА И ОТЧЕТНА ДОКУМЕНТАЦИЯ**.

Провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция която работи с грижа за всеки ученик!

- Препоръката на Съвета на Европейския съюз от 28 юни 2011 г., засягаща политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище (2011/С 191/01), както и със стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество в областта на образованието и обучението.
- Съгласно тази препоръка 1 като „преждевременно напуснали училище” се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование или по-ниска образователна степен, и които вече не участват в никаква форма на образование или обучение.
- За целите на стратегията „отпадане от училище” е отписването от училище на ученик до 18 годишна възраст преди завършване на последния гимназиален клас, ако лицето не е записано в друго училище.